

Цимбалюк В.І., Марущенко М.О.

Слово про Вчителя.

До 90-річчя з дня народження академіка А.П. Ромоданова

Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова НАМН України,
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця МОЗ України, м. Київ

А.П.Ромоданов. 1990 рік

11 листопада 2010 р. виповнилося 90 років з дня народження видатного вченого, нейрохірурга, педагога, засновника нейрохірургічної школи в Україні, талановитого організатора, громадського та державного діяча, директора Інституту нейрохірургії (1964–1993 рр.), Вчителя для багатьох поколінь нейрохірургів академіка Ромоданова Андрія Петровича.

Народився Андрій Петрович 11 листопада 1920 року в місті Лубни на Полтавщині в сім'ї священика, вчителя і громадського діяча Петра Дмитровича Ромоданова і Олени Дмитрівни Грекової. Бурхливі 20-ті роки ХХ століття позбавили можливості батька Андрія Петровича отримати високий духовний сан. Після довгих років поневірянь, у 1927 році сім'я Ромоданових переїхала до Києва, де Петру Дмитровичу вдалося влаштуватися вчителем. І надалі, в період юності і професійного становлення, Андрій Петрович зіткнувся з усіма історичними колізіями ХХ століття — репресією батька у 1937 р., реабілітованого посмертно лише у 1965 р., Великою Вітчизняною війною, труднощами повоєнного часу.

Доросле життя Андрія Петровича почалося у 1938 році, коли треба було обирати майбутню професію. Плануючи спочатку стати інженером, Андрій Петрович вчасно зробив правильний вибір і вступив до Київського медичного інституту. Його безпосередніми вчителями були такі корифеї медицини, як М.С. Спіров, М.Д. Стражеско, Б.М. Маньковський та багато інших. Проте, Велика Вітчизняна війна внесла свої корективи в життя А.П. Ромоданова. Закінчивши у

1942 році 5 курсів прискороеного випуску Київського медичного інституту, евакуйованого до Челябінську (Росія), Андрій Петрович був направлений лікарем до діючої армії Західного фронту під Москву. А потім, у званні капітана медичної служби і на посаді командира медико-санітарного взводу танкового корпусу 3-ї Гвардійської танкової армії у складі 1-го Українського фронту А.П. Ромоданов брав участь у звільненні Праги, де і зустрів Перемогу. Отже, 13 травня 1945 р. завершився бойовий шлях Андрія Петровича і розпочався новий етап у житті — становлення як нейрохірурга, вченого, педагога, організатора.

Проте, пам'ять про лихоліття війни, біль втрати колег і друзів залишилися в серці А.П. Ромоданова назавжди. Особливо дорогою для нього була перша бойова нагорода — медаль «За бойові заслуги», якою Андрій Петрович був нагороджений у 1942 р. за розробку нового методу переливання крові за критичної крововтрати, що дало можливість врятувати життя тисячам хворих. Вже у роки війни молодий хірург чув про свого майбутнього вчителя талановитого військового хірурга Олександра Івановича Арутюнова, але зустрітися тоді їм так і не довелося.

Пройшовши усі труднощі воєнного часу, коли треба було цілодобово оперувати у польовій операційній, брати зброю в руки, захищаючи друзів і поранених, Андрій Петрович залишився вірним високим моральним принципам, закладеним ще в дитинстві батьками. Йому були притаманні любов до людей, велике милосердя до хворих, особливо до дітей, і в той же час мужність і рішучість під час вирішення складних проблем.

Повернувшись з фронту з двома орденами Вітчизняної війни, двома орденами Червоної Зірки, медалями «За бойові заслуги», «За взяття Берліну», «За

А.П.Ромоданов на даху Рейхстага під прапором Перемоги. Травень 1945 року.

А.П.Ромоданов.1944 рік.

А.П.Ромоданов перед операцією 1971 рік.

звільнення Праги», «За перемогу над Німеччиною», Андрій Петрович знову постав перед вибором — для молодого талановитого військового хірурга були відкриті усі шляхи: вченого, лікаря, адміністратора, військового тощо.

Проте, він обрав найскладніший: творити нейрохірургічну службу в Україні. Наставник Андрія Петровича в ті роки ректор Київського медичного інституту Левко Іванович Медведь порекомендував молодого хірурга головному нейрохірургові Наркому охорони здоров'я України, завідувачу нейрохірургічної клініки Київського психоневрологічного інституту Олександрові Івановичу Арутюнову, найближчим помічником і одиодумцем якого з того часу і став Андрій Петрович.

З 1946 по 1949 р. А.П. Ромоданов — аспірант Київського психоневрологічного інституту. Розпочався новий життєвий етап — формування Андрія Петровича як вченого. Темою кандидатської дисертації була надзвичайно важлива для повоєнного періоду проблема діагностики та хірургічного лікування травматичних гранулом головного мозку. Матеріали дисертації, захищеної у 1949 р., стали основою монографії «Травматические гранулемы головного мозга» (1955 р.).

1950 рік був одним з найбільш важливих у становленні української нейрохірургії, був створений Київський науково-дослідний інститут нейрохірургії. Андрій Петрович був призначений завідувачем дитячої клініки, пропрацювавши на цій посаді до 1960 р. Специфіка роботи з дітьми з нейрохірургічною патологією була знайома А.П. Ромоданову, оскільки ще до офіційного оформлення статусу Інституту нейрохірургії він вів палати з пацієнтами дитячого віку. Як згадують колеги Андрія Петровича, він завжди знаходив спільну мову з дітьми, вони його дуже любили і довіряли йому. У 1951 р. Андрія Петровича призначили заступником директора Інституту з наукової роботи.

У наступні роки одним з основних пріоритетів у науковій діяльності А.П. Ромоданова стало вивчення

особливостей патогенезу та клінічного перебігу нейрохірургічних захворювань у дітей. Найдетальніше Андрій Петрович досліджував особливості локалізації, клінічні прояви та принципи хірургічного лікування пухлин головного мозку. Вирішення цих проблем було неможливе без глибокого вивчення механізмів підвищення внутрішньочерепного тиску при нейрохірургічних захворювань. І Андрій Петрович, який завжди проявляв жваву зацікавленість до фундаментальних основ нейрохірургії, особливо нейропато-

морфології та патофізіології, розробив концепцію дослідження внутрішньочерепної гіпертензії, очолив їх проведення в Інституті нейрохірургії. Ідеї щодо патогенетичних механізмів підвищення внутрішньочерепного тиску, запропоновані для дослідження ще О.І. Арутюновим, у подальшому були доповнені А.П. Ромодановим. Так, Андрій Петрович обстоював положення, що пусковим механізмом внутрішньочерепної гіпертензії є мінімальне збільшення об'єму внутрішньочерепного вмісту. Проте, клінічні ознаки гіпертензії можуть з'являтися в різні періоди, залежно від тяжкості процесу, а за умови його стабілізації можуть не проявлятися. Аналізуючи механізми такої невідповідності, Андрій Петрович сформулював поняття внутрішньочерепна гіпертензія як патофізіологічна ситуація і синдром внутрішньочерепної гіпертензії як її клінічний прояв. Тоді було визначене дослідницьке завдання — вивчення ролі механізмів компенсації (гемодинамічних, ліквородинамічних, нейрогенних, структурно-морфологічних тощо) при підвищенні внутрішньочерепного тиску, а потім і за різних видів вогнищового ураження головного мозку. Актуальність цього дослідження зумовлена розбіжностями між експериментальними даними та клінічними проявами процесу. Також сформульоване положення про фазність перебігу прогресивних вогнищевих процесів (фази повної компенсації та декомпенсації), на основі яких у подальшому проведені численні дослідження, що дало змогу уточнити патогенетичні механізми різних видів церебральної патології. Суттєву роль у експериментальній розробці цієї проблеми мали моделі повільно прогресуючої внутрішньочерепної гіпертензії, створені співробітниками Інституту нейрохірургії Т.М. Сергієнком та І.Д. Вірозубом. Найважливішими під час вивчення цієї проблеми були також дослідження проблем набряку-набухання головного мозку та порушення кровообігу головного мозку за наявності внутрішньочерепних пухлин, черепно-мозкової травми та судинних захворювань головного мозку. Результати досліджень лягли в основу докторської дисертації

Андрія Петровича «Опухоли головного мозга у детей» (1963), а потім монографії на цю тему (1965).

Коло наукових інтересів А.П. Ромоданова в нейрохірургії дитячого віку не обмежувалося вивченням проблем пухлин головного мозку. Досить важливим напрямком досліджень було опрацювання методів нейрохірургічної корекції вродженої патології центральної і периферійної нервової системи. Найдетальніше вивчали особливості клініки, діагностики і хірургічного лікування різних варіантів краніостенозу, досить складної патології, а також спинномозкових гриж. Основні результати досліджень лягли в основу кандидатських дисертацій М.П. Гука «Врожденные спинномозговые грыжи» (1965) та Д.С. Лященка «Изменения сосудов и гемодинамики головы при краниостенозе» (1969).

Поряд з зазначеною тематикою, під керівництвом А.П. Ромоданова вивчали проблеми діагностики й лікування пухлин спинного мозку у дітей, що відображене у дисертаційній роботі О.Є. Дунаєвського «Клинические особенности и хирургическое лечение опухолей спинного мозга у детей» (1966). У подальшому дослідження цієї проблеми тривали, у 1976 р. видана монографія «Опухоли спинного мезга», авторами якої були А.П. Ромоданов, О.Є. Дунаєвський, Ю.О. Орлов.

Окремим напрямком наукової діяльності А.П. Ромоданова, починаючи з 1968 р., було вивчення проблем нейрохірургічної допомоги новонародженим з пологовою черепно-мозковою травмою. Саме Київський інститут нейрохірургії був одним з перших у колишньому Радянському Союзі центрів, де почали розробляти принципи і методи діагностики, хірургічного лікування цієї патології. Особливо детально вивчали патологічну анатомію внутрішньомозкового ураження у новонароджених, патогенез його формування, роль і механізми супутніх порушень кровообігу головного мозку. Розроблені також методи діагностичної пункції та мініінвазивного видалення субдуральних гематом за їх різної локалізації, субарахноїдальних крововиливів у новонароджених. Результати дослідження цієї проблеми відображені

у докторській дисертації Ю.С. Бродського «Нейрохирургическая помощь новорожденным при родовой черепно-мозговой травме» (1976) і в монографії А.П. Ромоданова і Ю.С. Бродського «Родовая черепно-мозговая травма» (1981), за яку автори були удостоєні премії ім. М.Н. Бурденка (1982). В подальшому питання пологової черепно-мозкової травми вивчали співробітники відділення нейрохірургії дитячого віку під керівництвом учня А.П. Ромоданова професора Ю.О. Орлова. Розуміючи важливість надання спеціалізованої нейрохірургічної допомоги таким хворим, А.П. Ромоданов ініціював створення в Україні спеціалізованих дитячих нейрохірургічних відділень в обласних центрах і великих містах.

У 1964 р., після переведення Олександра Івановича Арутюнова на посаду директора Московського інституту нейрохірургії ім. М.Н. Бурденка, Андрій Петрович Ромоданов обраний директором Київського науково-дослідного інституту нейрохірургії, який на довгі роки став для Вченого місцем втілення наукових, педагогічних та організаційних ідей.

Після призначення А.П. Ромоданова на посаду директора в Інституті нейрохірургії розпочалося комплексне вивчення основних напрямків нейрохірургії: нейроонкології, нейротравматології, судинної, спінальної нейрохірургії, дещо пізніше — функціональної та стереотаксичної, відновної нейрохірургії з поступовим впровадженням результатів досліджень в практичну нейрохірургію.

Пріоритетним стало вивчення проблем діагностики й хірургічного лікування пухлин головного і спинного мозку. Особливу увагу в науково-дослідній роботі нейроонкологічних клінік в 60-ті роки минулого століття приділяли проблемам внутрішньочерепної гіпертензії, фазності перебігу пухлинного процесу, вивченню співвідношення вогнищевих та загальномоозкових симптомів, залежно від гістологічних особливостей пухлин тощо. Підрозділ нейроонкології очолив талановитий нейрохірург і вчений Ю.П. Зозуля, заступник директора з наукової роботи з 1964 р., а з 1993 р. — директор ДУ «Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова НАМН України», академік НАН і НАМН України.

А.П. Ромоданов був ініціатором застосування хіміотерапії в лікуванні злоякісних пухлин головного мозку, що широко впроваджене в нейрохірургічних клініках України. Під керівництвом А.П. Ромоданова були розроблені основні принципи комбінованого (хірургічного, хіміотерапевтичного, радіологічного, імунологічного) лікування злоякісних пухлин. Матеріали досліджень лягли в основу монографій «Метастатические опухоли голо-

А.П.Ромоданов в операційній.

Клінічний розбір перед операцією. В центрі А.П.Ромоданов. 1968 рік.

А.П.Ромоданов. 1990 рік.

вного мозга» (1973), «Опухоли спинного мезга» (1976), «Саркомы головного мозга» (1977). У 1980 р. вперше у вітчизняній літературі А.П. Ромоданов і К.Е. Рудяк оприлюднили бібліографічний покажчик вітчизняної літератури «Опухоли головного и спинного мозга» (понад 15 000 джерел). Сьогодні молодим нейрохірургам, які активно користуються мережею Internet, складно оцінити значення цього видання, проте, у 1980 р. це було надзвичайно важливо.

У 70–80-ті роки ХХ століття, в умовах збільшення показників інвалідності та смертності внаслідок судинної патології головного мозку, в Інституті під керівництвом А.П. Ромоданова почали розробляти нові методи діагностики й лікування нетравматичних внутрішньочерепних крововиливів та ішемічного ураження судин головного мозку, принципів ендovasкулярного лікування судинних захворювань головного мозку. Результати досліджень відображені в монографіях «Мозговой геморрагический инсульт» (1971), «Острые нарушения мозгового кровообращения» (1980), «Сосудистая нейрохирургия» (1990), бібліографії вітчизняної літератури з питань судинної патології головного та спинного мозку.

Андрій Петрович Ромоданов упродовж усієї своєї наукової діяльності приділяв велику увагу вивченню надзвичайно важливої медико-соціальної проблеми — черепно-мозковій травмі. Під керівництвом А.П. Ромоданова цю проблему вивчали з точки зору особливостей перебігу на тлі соматичної патології, алкогольної інтоксикації, стану імунітету пацієнтів. Результати досліджень відображені у монографіях «Черепно-мозговая травма при алкогольной интоксикации» (1982), «Черепно-мозговая травма и иммунологическая реактивность организма» (1991), «Черепно-мозговая травма и общесоматическая патология» (1992), а також дисертаційних роботах співробітників Інституту (С.Г. Педаченка, Ю.О. Орлова, М.Є. Поліщук, О.В. Копйова та ін.). Андрій Петрович був ініціатором детального вивчення легкої черепно-мозкової травми, зокрема, морфологічних змін на ультраструктурному рівні при струсі головного мозку. В останні роки життя вченого під його керівництвом

розробляли питання набряку і набухання головного мозку, пато- і саногенез черепно-мозкової травми.

Значну увагу Андрій Петрович приділяв вивченню різних аспектів функціональної та відновної нейрохірургії: стереотаксичному лікуванню ураження екстрапірамідної системи, нейрохірургічному лікуванню епілепсії, больових синдромів. Саме він був ініціатором створення у 1974 р. першої на території колишнього СРСР клініки функціональної нейрохірургії, яку з перших днів очолив професор О.О. Лапоногов. За розробку методу кріодеструкції в нейрохірургії академіку А.П. Ромоданову і професору О.О. Лапоногову присуджена Державна премія УРСР (1978 р.).

Фундаментальні знання та далекоглядність допитливого Вченого дозволяли А.П. Ромоданову завжди йти в ногу з часом, а часто — на крок попереду. Андрій Петрович першим в країні виніс на обговорення громадськості важливе питання щодо застосування психохірургії, розробка якої була необґрунтовано припинена в Україні.

У 1988 р. А.П. Ромоданов вперше в країні організував відділення реабілітації нейрохірургічних хворих в структурі Інституту нейрохірургії, відповідну кафедру при Київському інституті вдосконалення лікарів, у подальшому — Всесоюзний реабілітаційний центр на базі цієї кафедри. В комплексі реабілітаційного лікування хворих після операції використовували нетрадиційні методи, зокрема, голкорефлексотерапію. Вивчення цього напрямку стало основою монографії «Первичные механизмы действия иглотерапии и прижигания» (1984).

З ініціативи Вченого у 1989 р. почало функціонувати відділення відновної нейрохірургії, яке очолив учень А.П. Ромоданова, професор В.І. Цимбалюк. У відділенні поряд з загальноприйнятими хірургічними методами розробляються й впроваджуються новітні методи відновного лікування різних нейрохірургічних захворювань.

Питання впливу радіації на нервову систему після Чорнобильської катастрофи не могли залишитися поза увагою Андрія Петровича. Під керівництвом академіка А.П. Ромоданова колектив Інституту почав вивчення цієї проблеми, результати досліджень

А.П.Ромоданов у своєму робочому кабінеті. 1990 рік.

*А.П.Ромоданов з колегами на з'їзді нейрохірургів.
Ленінград (м. Санкт-Петербург), 1988 рік.*

якої були відображені в монографії «Післярадіаційна енцефалопатія. Експериментальні дослідження і клінічні спостереження» (1993), після смерті А.П. Ромоданова у 1995 р. була видана монографія «Нейрохірургічні аспекти геронтології», в якій відображені деякі з останніх його наукових досліджень.

Академік А.П. Ромоданов був автором понад 450 наукових праць, у тому числі 25 монографій, 23 авторських свідоцтв, присвячених основним розділам нейрохірургії.

Проте, ставши відомим вченим, організатором і громадським діячем, Андрій Петрович ніколи не забував про вдосконалення хірургічної майстерності. Почавши свій шлях в медицині як військовий хірург, він на все життя залишився вірним нейрохірургії, яка для нього стала і роботою, і самим життям. Як згадують колеги Андрія Петровича, він майже ніколи не брав відпустку влітку, коли більшість завідувачів відділень відпочивали, сам оперував у найскладніших ситуаціях. Хірургом залишався в усьому; у способі життя, характері, навіть в одязі: ніколи не носив «професорські» халати з комірцем, а завжди, до останнього дня — закриті, хірургічні.

Одним з пріоритетів своєї діяльності А.П. Ромоданов вважав необхідність розвитку та зміцнення нейрохірургічної служби в Україні. Він вникав у стан справ кожного обласного або міського відділення, виїжджав на місця, і не лише знайомився з можливостями та рівнем хірургічної діяльності, але й активно допомагав, користуючись статусом депутата і головного нейрохірурга МОЗ України, у вирішенні питань, спрямованих на поліпшення умов роботи відділення, виділення коштів на обладнання, побутові проблеми нейрохірургів. А.П. Ромоданов робив усе можливе, щоб нейрохірургічна допомога була максимально доступною хворим в усіх кутках України: були впроваджені проекти спеціалізованих міжобласних нейрохірургічних центрів, спеціалізованих бригад швидкої медичної допомоги у Києві і обласних центрах України. Зараз нейрохірургічну допомогу в Україні надають понад 100 нейрохірургічних і нейротравматологічних відділень, кожен п'ятий керівник яких має науковий ступінь доктора або кандидата медичних наук.

Академік А.П. Ромоданов очолював Товариство нейрохірургів України, яке об'єднувало усіх нейрохірургів країни. Під час зустрічей з нейрохірургами Андрій Петрович завжди підкреслював необхідність професійної єдності і взаєморозуміння. Він вперше застосував вираз «наше нейрохірургічне братерство» і переконував, що «ми багато зможемо, якщо будемо завжди разом». Це і тепер є своєрідним кредо в роботі Інституту і Української асоціації нейрохірургів.

Однією з важливих складових діяльності Андрія Петровича Ромоданова був його талант організатора. Майже 30-річний період його директорства був часом розквіту і перетворення Інституту нейрохірургії в класичний академічний науково-дослідний і лікувальний заклад. Інститут був реорганізований в один з найбільших у той час нейрохірургічних центрів з 15 різнопрофільними клінічними підрозділами, де надавали допомогу пацієнтам з усього спектру нейрохірургічних захворювань, використовуючи всі можливі для того періоду лабораторні й діагностичні методи. Завдяки організаторським здібностям Андрія Петровича були побудовані адміністративно-лабораторний (1985) та клінічний (1988) корпуси, організовані і реорганізовані практично всі підрозділи Інституту. Під час спілкування з підлеглими А.П. Ромоданов дотримувався наступних правил: колегально обговорювати всі питання, не приймати поспішних рішень, принципово підходити до вирішення різних питань, підтримувати молодих нейрохірургів, всю відповідальність покладати на керівників та багато інших.

Характеристика особи Андрія Петровича буде неповною без аналізу його діяльності як педагога, Вчителя, творця нейрохірургічної школи в Україні. Свою педагогічну діяльність А.П. Ромоданов розпочав як виконуючий обов'язки завідувача кафедри нейрохірургії Київського інституту вдосконалення лікарів, на якій протягом багатьох років працював доцентом.

У 1986 р. Андрій Петрович очолив кафедру нейрохірургії Київського медичного інституту імені академіка О.О. Богомольця (нині — Національний медичний університет імені О.О. Богомольця МОЗ України), базою якої з вересня 1986 р. став Київський науково-дослідний інститут нейрохірургії. За період завідування кафедрою (з 1986 по 1993 р.) Андрій Петрович здійснив докорінну перебудову викладання нейрохірургії в медвузах України. Були переглянуті навчальні плани, підготовлений новий курс лекцій, видані монографії, зокрема, «Атлас операцій на головному мозгу» (1986), а також «Методические рекомендации для преподавателей к проведению практических занятий по нейрохирургии на лечебном факультете» (1987), створений новий підручник з нейрохірургії для студентів медичних вищих навчальних закладів.

Об'єднання Інституту нейрохірургії і кафедри нейрохірургії КМІ дало можливість організувати у 1987 р. єдиний в колишньому СРСР факультет удосконалення викладачів кафедр і курсів ней-

рохірургії медичних вищих навчальних закладів. У 1987 р. завдяки ініціативі А.П. Ромоданова організовано перше у країні навчально-науково-виробниче об'єднання «Нейрохірургія», до складу якого увійшли Київський НДІ нейрохірургії, кафедра нейрохірургії КМІ, кафедри нейрохірургії та реабілітації Київського інституту удосконалення лікарів, а також нейрохірургічні відділення лікувальних установ м. Києва і Київської області.

За великі наукові успіхи та підготовку кадрів у 1977 р. Київський НДІ нейрохірургії був нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора.

Нині представники школи А.П. Ромоданова очолюють наукові підрозділи Інституту, кафедри нейрохірургії медичних вищих навчальних закладів та інститутів удосконалення лікарів, обласні і міські нейрохірургічні відділення України і країн СНД, працюють в країнах далекого зарубіжжя.

Під керівництвом академіка АМН СРСР, НАН і АМН України А.П. Ромоданова виконано 30 докторських і 52 кандидатські дисертації.

Період директорства академіка А.П. Ромоданова ознаменувався широким виходом досягнень вітчизняної нейрохірургії на міжнародну арену. Довгі роки тривала співпраця з питань хірургічного лікування епілепсії з Польською академією наук, з питань нейроонкології — з Національним інститутом нейрохірургії Угорщини, з питань судинної нейрохірургії — з нейрохірургічною клінікою Белградського Університету, з питань нейроонкології та лазерної нейрохірургії — з нейрохірургічною клінікою Університету ім. Гумбольта (Німеччина). Андрій Петрович протягом тривалого часу був віце-президентом виконавчого комітету Європейської асоціації нейрохірургів, почесним членом товариств нейрохірургів ім. Гарвея Кушинга (США), ім. Пуркіньє (Словаччина), Португальсько-іспанського товариства, а також товариств нейрохірургів колишньої Югославії, Угорщини, Скандинавської асоціації нейрохірургів.

Як різнопланова та енергійна особистість Андрій Петрович не міг не займатися державною і громадською діяльністю. Ще в період становлення Інституту нейрохірургії Андрій Петрович був обраний головою профкому, потім, працюючи директором Інституту, обраний депутатом Верховної Ради СРСР 10 і 11 скликань, був головою українського товариства «СРСР-Франція», головою Республіканського товариства тверезості. Де б не доводилося працювати А.П. Ромоданову, він займав активну громадянську позицію. Протягом 18 років Вчений був членом президії АМН СРСР (1974–1991), заступником голови

А.П.Ромоданов 9 травня 1987 р.

Всесоюзного і головою Республіканського товариств нейрохірургів, академіком РАМН (1991), академіком НАН України (з 1992 р.), академіком і членом Президії АМН України (з 1993 р.). У 1980 р. академік А.П. Ромоданов отримав почесну зірку Героя Соціалістичної Праці. Він удостоєний 25 державних нагород, серед яких 10 орденів.

Андрій Петрович був відповідальним редактором розділу «Нейрохірургія» Великої медичної енциклопедії та розділу «Медицина» Української Радянської енциклопедії, членом редколегії журналів «Вопросы нейрохирургии», «Клінічна хірургія», «Клінічна медицина», «Acta neurologica», «Neurosurgery», «Surgical Neurology», «Acta Neurochirurgica», «Zentralblatt für Neurochirurgie» та ін.

5 серпня 1993 року Андрій Петрович Ромоданов пішов з життя.

Для кожного з нас, його учнів, колег, друзів, Андрій Петрович був мудрим наставником, Вчителем, однодумцем, в кожному з нас залишив свій незабутній слід. Справжній Лицар медицини, педагог і науковий лідер, академік А.П. Ромоданов ще довго буде взірцем для багатьох поколінь нейрохірургів, назавжди залишиться в імені його творіння — Інституті нейрохірургії.